

Žaža, Stanislav

K funkcím adverbálního genitivu v antických jazycích a ve staré ruštině

Linguistica Brunensia. 2010, vol. 58, iss. 1-2, pp. [175]-191

ISBN 978-80-210-5250-5

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115056>

Access Date: 06. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

STANISLAV ŽAŽA

K FUNKCÍM ADVERBÁLNÍHO GENITIVU V ANTICKÝCH JAZYCÍCH A VE STARÉ RUŠTINĚ

Tento příspěvek vznikl v rámci výzkumného záměru „Interdisciplinární výzkum starých jazyků a starších fází jazyků moderních“ (MSM 0021622435), řešeného ve středisku při Ústavu klasických studií Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.

1. Termín *genitivus* (starší *genetivus*) má svůj původ v řeckém názvu (*πτῶσις γενική*).

Ten vznikl buď jako odvozenina od *γένος* ‚rod‘ podle význačné funkce označovat rod osoby (např. *Ὀιλλῆος ταχὺς Αἴας* Hom), nebo od *γενικός* ‚rodový‘ jako protiklad k *εἰδικός* ‚druhový‘. Pro první možnost by svědčil i variantní název *πτῶσις πατρική*, o němž lze soudit podle latinského názvu *casus patricius* u Terentia Varrona, a jeho varianty *patrius*, *paternus*. Priscianus uvádí dvojí výklad: podle něho jde buď o *casus paternus* nebo *casus generalis*, tj. pád obecný buď jako základ skoro všech odvozenin jména, nebo pád, jímž se vyjadřují obecné tj. různé funkce (sr. o tom všem kriticky Novotný 1955 : 86; Witkowski 1936 : 256).

2. *Řecký* genitiv je výsledkem synkretizmu dvou pádů, *genitivu a ablativu*; z výsledného tvaru nelze však tento původ vždy zcela jednoznačně odvodit. Tam, kde je to možné, přihlížíme při popisu řeckého genitivu i k tomu, zda jde o genitiv *původní*, *pravý*, nebo genitiv *ablativní*, *odlukový*. – V *latině* se odehrál proces jiný: genitiv zasažen nebyl, ale původní ablativ odlukový splynul s instrumentálem a později s lokálem v jediný tvar *ablativu*. – V *staré ruštině* k podobnému funkčnímu splynutí pádů nedošlo.

3. Genitiv (G) lze ve všech třech jazycích klasifikovat podle dvou hlavních kritérií: podle *funkce* se dělí na a) primárně *syntaktický*, *objektový* (*θανυμάζω τῆς τόλμης; obliviscor praeteritorum; коснутися обецания*), b) primárně *sémantický*, *adverbiální* (*νυκτός; emere minimi; того лема*); podle *slovního druhu*, s nímž se pojí, na a) *adverbální* (*λαμβάνω τῆς πέτρας; temini ignominiae, отчаятися жутья*), b) *adnominální* (*ὁ λόγος τοῦ φίλου, πλήθος ἀνθρώπων; verbum amici, milia militum; пудъ меду, волость князя Смольнеского*); o něm viz Žaža 2008. Možná je ovšem klasifikace napříč těmito kritérii.

4. *Adverbální G* lze diferencovat ještě z dalšího hlediska. Po některých slovech je totiž *G* v pozici *jediného* objektového doplnění, např. *ἐπιμέλομαι ἀγαθῶν*; *obliviscor vulnerum*; *блесту* своее головы, kdežto po jiných se objevuje v *sou-výskytu* s jiným nepřímým pádem, nejčastěji s *Ak*, např. *πίμπλημι π ἢ ρ η* v *σίτου καὶ χρεῶν* Hom; *vitae e u m taedet, избави н ъ* беды.

A. G OBJEKTOVÝ

5. Ze všech tří sledovaných jazyků dosahuje *adverbální G* největšího rozšíření v *řečtině* (sr. Witkowski 1936 : 258). Ale i zde nezřídka nalézáme variantní konstrukce s jiným nepřímým pádem prostým nebo předložkovým, např. *ἀκοντίζω τινός // ἐπί τινι // τινά*; *ἐπιμέλομαι* τινος // *περί* τινος // *ὑπέρ* τινος // *περί* τινά // *περί* τι. Ve všech třech jazycích však platí to, že v protikladu k *Ak*, který označuje zasažení předmětu v plné jeho šíři, označuje *G* zasažení jen částečné nebo okrajové. V různých sémantických okruzích sloves, která *G* (*Ak*) vyžadují, se ovšem tato skutečnost neprojevuje u sledovaných jazyků ve stejné míře. Naproti tomu se v některých okruzích vyskytují vedle sloves i adjektiva „dědicí“ v důsledku identity svého základu nebo významové blízkosti se slovesy jejich genitivní valenci, např. *ἐπιμελής* τέκνων podle *ἐπιμέλομαι* τέκνων; lat. *memor* beneficii podle *memini* beneficii aj.

6. Tak např. v okruhu sloves vyjadřujících požívání, popř. okoušení, kde je přímo nasnadě výskyt *partitivního G*, nalézáme řadu analogických dokladů v *řečtině* a *staré ruštině*, kdežto latina je v tomto směru takřka necitlivá; *G* se tam uplatňuje jen ojedinele, sr. *ἀπολαύω* ποτῶν Her; *γεύομαι* τοῦ νέκταρος καὶ ἀμβροσίας Arf; *ὄφρα* πίοι οἴνοιο Hom; *πάσσειν* ἄλος Hom; *ἔταροι* λίσσοντ' ἐπέεσσιν τυρῶν αἰνυμένονος ἰέναι πάλιν Hom – ... – Podobně: *Вкусим, братие, животнаго брашна*. Кир Тур; *Борошна (дати) колько могоуть изъясти*. РП; *Яко се първиу Демьянь презвутерь бяше тако постникъ и въздержникъ, яко разве хлеба ти воды ясти ему до смрти своя*. ПВЛ; *А любо испити шеломом Дону СПиГ; купите* маслеца деревяного Нов берест гр; *вземь* соломы Ипат; *А мы не смием имать ржи безъ твоего слова* Нов берест гр. Naproti tomu okrajově v latině: *infunditur* anacallidis tritae (sr. Novotný 1955 : 100).

7. Ve všech třech jazycích se *G* vyskytuje v sémantickém okruhu sloves vyjadřujících *vnímání* (smyslové nebo rozumové), *pamatování, vědění, péči*, ap.

V *řečtině* jsou to např. *αἰσθάνομαι* ‚vnímám, rozumím‘, *πυνθάνομαι* ‚doslychám se, dovidám se‘, ‚starám se‘, *μιμνήσκομαι* ‚vzpomínám si‘, *μέμνημαι* ‚jsem si vědom‘, *ἐπιμέλομαι* ‚dbám‘, *ἀκούω* ‚slyším‘, *μέλει μοι* ‚záleží mi‘, *μεταμέλει μοι* ‚lituji‘, *θαυμάζω* ‚obdivuji‘ ap., např. *αἰσθάνεσθαι ἀγαθῶν καὶ κακῶν* Xen; *τοιαῦτα, ὧν πεύσει τάχα* Sof; *ἀκούω* σου ἄδοντος ‚slyším tě zpívat (= tvůj hlas)‘ × *ἀκούω σε ἄδοντα* ‚slyším (a vidím) tě zpívat‘ × *ἀκούω σε ἄδειν* ‚slyším (= říkají), že zpíváš‘; (*Περικλῆς*) οὐ καὶ σὺ ἀκήκοας Plat; *μὴ κακῶν μεμνέμεθα* Her; *γεωργὸν ἀγαθὸν τῶν νέων φυτῶν εἰκὸς πρῶτον ἐπιμεληθῆναι* Plat; *καὶ τὰ λοιπά μου μέλου* Sof; *νῦν τοίνυν ὑμῖν μεταμελησάτω τῶν πεπραγμένων* Lys; *τῆς μὲν τόλμης οὐ θαυμάζω* Thuk.

Patří sem rovněž *adjektiva* ἔμπειρος, ἐπιστήμων ‚znalý, zkušený‘: ἔμπειρος κακῶν Aisch; γαμῶν Sof; τῆς θαλάσσης Thuk; τῶν χωρῶν Her; μνήμων ‚pamětlivý‘, ἐπιμελής ‚dbalý‘: μνήμων φόρτου_Hom; ἐπιμελής ἀγαθῶν Plat; τέκνων Arst; ἀνθρώπων Plut.

V *latině* vyžadují G slovesa *memini* ‚pamatuji‘, *reminiscor* ‚vzpomínám si‘: *memento mei*; *memini ignominiae acceptae* Liv; *reminiscor veteris incommodi populi Romani* Cs; Satyri Ov. Vyskytuje se však po nich i Ak, zvláště jde-li o předmět věčný: *Officia meminisse debet is, in quem collata sunt*. Cic; Slovesa *recordor* ‚vzpomínám‘, (*ad-*, *com-*)*moneo* ‚připomínám‘ vyžadují Ak: *recordari diligentiam maiorum* Cic;. Mimo klasickou prózu nalézáme však i u *moneo* G: *Mearum me absens miseriarum communes* Plaut; *Adversae res admonuerunt religionum* Liv. Výjimečně také Cic: *Nemo tui sceleris ex illa oratione non commonefit*. Viz též obrat *venit mihi in mentem* + G: *Venit mihi Platonis in mentem*; *Quotiescumque gradum facies, totiens tibi tuarum virtutum (tuorum scelerum) veniet in mentem*. Cic. G vyjadřující předmět citového hnutí obsahují také konstrukce s neosobními slovesy, přičemž subjekt tohoto hnutí je vyjádřen Ak (*me*) *piget* ‚mrzí mě, protiví se mi‘, *pudet* ‚stydím se‘, *paenitet* ‚je mi líto‘, *taedet* ‚oškliví se mi‘, *miseret* ‚cítím soustrast‘: *Multos homines infamiae suae neque pudet neque taedet*; *Me tuorum liberum misereri non potest*. Cic; *Corbulo... gerendae rei praeficitur, quia Paeti piguerat* (vznikla nespokojenost s P.) T; Stejný význam má G u osobního slovesa *misereor* ‚smilovávám se‘: *Miseremini sociorum* Cs. Naproti tomu u neosobních sloves *interest*, *refert* ‚záleží (komu na čem)‘ je v G vyjádřen subjekt stavu ve 3. os. (zpravidla osobní): *Quid eius intererat?* Co mu na tom záleželo? Cic; *Id maxime intererat rei publicae* Cic (v 1. a 2. os. Abl posesiva: *mea, tua interest, refert*). Z adjektiv patří do tohoto okruhu *peritus* ‚zkušený, znalý‘: p. *rei militaris* Cs; *peritissimos belli navalis fecit Athenienses* N; *memor* ‚pamětlivý, dbalý‘: *memor beneficii* Cic; *facti* Cs; *nec aurae, nec sonitus memor* (fuit) Verg.

V *staré ruštině* se G vyskytuje nejčastěji po těchto slovesech: *поминати* ‚vzpomínat (si)‘, *глядати* ‚vidět, hledět‘, *видети* ‚vidět‘, *зрети* ‚zřít‘, *сьмотрети* ‚dívat se, pozorovat, dbát‘, *слухати* ‚poslouchat, být poslušen‘, *надеятися* ‚doufat‘. Např: *Глядай взора и лица его и смысла его* Лавр; *дай ми (осп)одь света видить* Нов берест гр; *видеть столпа* Ипат; *не глаголете на Бога неправды, нь смотрите пророческих писании* Кир Тур o слеп; *не могу съ тобою служити, ... но поминаю* патриарха Ипат; *А всядемь, братие, на свои бързья комони, да позримь* синего Дону СПИг; *но обаче послушаи* гласа моего Мол Дан Зат; *учью вась, своих детей, а вы* моего слова *слушаите* Грам митр Кипр Псков.

Některá ze sloves tohoto sémantického okruhu se však mohou pojít i s jinými pády, např. *Слышалъ есмь мужество ваше во всехъ странахъ*. Псков 1; *Вънимати тоужда грехы* Панд Ант 11 в; *Оучять же ня не вънимати знаменемь*. Изб 1073; *Не разумеемь ни Гречьску языку, ни Латыньску* ПВЛ. Jednoznačnost pojetí pádu bývá někdy zamlžena jednak pádovou homonymií, jednak tím, že se v tomto sémantickém okruhu velmi často vyskytují konstrukce negativní, v nichž je neutralizujícím elementem G záporový, např. *поминаю*

патриарха; *a* того всего *Новгороду не поминати* Дог гр Новг Мих; *a* не бѹди ему от бѣга мира оузрети ПВМ; *тем же не разумеемъ* книжнаго образа ни силы ихъ (tj. řečtiny a latiny, sr. výše příklad *He* *разумеемъ* + D).

8. Dosti početný je v **řečtině** sémantický okruh sloves *dotyku*, *uchopování* a *držení* (*přidržování*) vyžadujících G, jako *λαμβάνω* ‚dotýkám se‘, *ἄπτομαι* ‚chápu se‘, *αἰρῶ* ‚beru‘, *ἔχομαι* ‚držím se (čeho)‘, *ψάω* ‚dotýkám se‘, *πείρωμαι* ‚zkouším‘ a n.j., např. *ἀμφοτέρησι δὲ χερσίν... λάβε πέτρης*, τῆς ἔχετο στενάχων Hom; *τὸν δε πέσοντα ποδῶν ἔλαβε* Hom; *Ξανθῆς δὲ κόμης ἔλε Πηλείωνα* Hom; (*Κῦρος*) *ἔταξε Γλοῦν καὶ Πίγηρα λάβοντα* τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ *συνεκβιβάζειν τὰς ἀμάξας ἐκ τοῦ πῆλου* Xen; *ἡ νόσος ἦψατο τῶν ἀνθρώπων* Thuk; *τῶν ὁμοίων σωμάτων οἱ αὐτοὶ πόνοι οὐκ ὁμοίως ἄπτονται* Xen; *ἀφοτέρων βελε’ ἦπτετο* Hom; *τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψάειν* Her; *νομίζοντες τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν* τῆς ἐλευθερίας Xen; *ὡς ἂρ’ ἔφη*, πόσιος *πειρωμένη* Hom.

Sem lze připočíst i slovesa *usilování*, *míření* a *zasahování*, jako *ἀκοντίζω* ‚háším kopím‘, *ἐφίεμαι* ‚toužím‘, *ἐρῶ* ‚usiluji‘, *τυγχάνω* ‚dosahuji‘, *ὀρέγομαι* ‚táhnu se k čemu‘ ap.: Např. *Ἐκτωρ δ’ αὐτ’ Αἴαντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῶ* Hom; *ἐφίεμαι* τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχῆς Thuk; *ἐρῶ ἀμηχάνων* (o nemožné) Sof; *οὐ παιδὸς ὀρέξατο Ἐκτωρ* Hom; (*πίπτων*) *τύχε ἀμάθοιο* Hom.

V **latině** je tento okruh zastoupen slovesy vyžadujícími nikoli G, ale nejčastěji Ak, řidčeji D nebo předložkový pád: *tango* (*murum*) ‚dotýkám se‘; *capio* (*arma*) ‚chápu se‘; *assequor* (*magistratum*) ‚dosahuji‘, *teneo* (*rem*) ‚držím se‘, *studeo* (*rebus novis*) ‚usiluji‘, *contendo* (*ad salutem*) ‚zasazuji se‘ a j.

Řadu sloves podobného významového okruhu s G nalézáme však v **staré ruštině**, např. (*при*)*държатися*, *коснути(ся)*, *искати*, *жьдати*, *хватати*, *просити*, *пытати*, *прилежати*, *примешатися*, *достизати*; např. *А что до Хоровского миру, да того сроку хотимъ такоже держатися*,... Псков 1; *Вижь Авраама, како звездословия придръжася*. Никиф м Посл Влад Мон; *Хоцу обычнаго пакы коснути оучительства (ἄψασθαι)* Маргар 1530; *Повиде князь Михаило Тферьскый в орду, ица великаго княжения*. Новг; *И нача оу него искати оустава чернецъ Студинскыйи*. ПВЛ; *Стрежахуть его (Святослава) ...ждиоуще оправы Яропѣлкоу съ Всеволодомъ*. Новг 1; *Ждя...как отъ васъ, так и отъ насъ к себе обращения*. Псков 1; *Яко же кто хватаеть ветра и гонить стень, тако же иже вънимаеть сонъ*. Пчел И публ б; *Придоша Русь, пытающе веры нашае*. ПВЛ; *Добрии человеци милостынями къ убогимъ и добрыми делы своими достизаютъ сихъ мествъ святыхъ*. Дан иг. G se zde drží i v současnosti.

9. V **řečtině**, méně v **latině** se G vyskytuje v konstrukcích znamenajících *účast*. Jsou zde slovesa *μεταλαμβάνω*, *μετέχω*, *κοινωνῶ* ‚účastním se‘, *μεταδίδωμι* ‚sdílím se‘, např. *μεταλαμβάνειν τῆς λήϊης* Her; *ξὺν σοὶ μετεῖχον τῶν ἴσων* Sof; *δόξης μετάδος πόνων καὶ κινδύνων ἀλλήλοις κοινωνεῖν* Plat. Z adjektiv sem patří *κοινωνός*, *μέτοχος* ‚společný, spoluúčastný‘, *κοινωνός* *πραγμάτων* Aisch; *μέτοχος* *τέχνης* Plat; *μ.. εἶναι ἐλπίδων* Eur.

V **latině** se s G pojí v tomto významu sloveso *participare* ‚činit účastným‘: *servum consilii sui participare* Plaut a adjektiva *particeps*, *compos* ‚účastný‘:

praedae ac praemiorum *participes* Cic; *animus rationis particeps* Cic; *qui me huius urbis compotem fecerunt* Cic.

V **staré ruštině** jsou to slovesa *причаститися/причащатися*: *Не имамъ ити на тряпезоу бельзавелиноу и причаститися брашня того Нест Жит Феод; Кое место не причащается твоихъ бещисльныхъ чудесь. Мин празд.*

10. Ve významovém okruhu *naplňování, plnosti* fungují v **řečtině** s G slovesa (*ἐπι*) *πίμπλημι* ‚plním‘, *πληρῶ* ‚plním, naplňuji‘, *γέμω* ‚jsem plný, oprlívám‘: *π. πῆρην* síτου καὶ χρῶων Hom; *τὸν Κύρον ἐπεσπάσατο ἐμπλησθῆναι δακρῶν τὰ ὄμματα* Xen; *π. λάρνακας λίθων* Her; *σάλπιγξ πνεύματος πεπληρωμένη* Aisch; *κῶμαι πολλῶν καὶ ἀγαθῶν γέμουσαι* Xen; Z adjektiv lze uvést *πλέος*, *πλήρης* ‚plný, naplněný‘, *πλούσιος* ‚bohatý‘: *π. οἴνου, ἀνδρῶν* Hom; *ὔδατος* Her; *φόβου* Aisch; *ποταμὸς πλήρης ἰχθύων* Her; *ἄστρ πλῆρες οἰκίεων* Her.

V **latině** slovesa s odpovídajícím kořenem *-pl-* (*pleo, com-, ex-, im-, re-*) vyžadují Abl: *fossam aqua complere* Caes; *venae vino impletae* L, G je vzácný: *implentur veteris Bacchi* Verg; u adjektiv *plenus* ‚plný‘, *dives, opulentus* ‚bohatý‘ je však častý i G vedle Abl: *navis plena argenti* Cic; *fons plenissimus piscium* Cic; *crura (apum) thymo plena* Verg; *dives pecoris, equum, opum* Verg; *auro* Ov; *agris, nummis* H; *provinciae... pecuniae opulentaе* T; *templum donis opulentum* Verg.

V **staré ruštině** máme slovesa s *týmž základem -пъл-*, ta se však pojí s G jen výjimečně: *напълнити водонось воды; моудрости испълненъ Нест Жит Феод*; obvyklý je zde Instr: *и взяша скоты ихъ, а со стады утекоша, яко всимъ воем наполнитися скота. Ипат. U adjektiva пълнии se naproti tomu běžněji setkáváme s G: Принесе кърчагоу великоу zelo, пълноу масла древянааго. Нест Жит Феод; Христианомъ по всемъ волостямъ и пригородомъ убытковъ и изъежи полно. Псков 1; Павль пльнь беаше дѣха Бжия и дѣхъ глааше имъ. Панд. Ант. Avšak: Делеса велика емоу на земли бяхоу, пльноу соуцоу нѣбскомъ богатъствомъ. Златоостр. Adjektivum обильными se pojí s Instr: *Азъ бо одеяниемъ есмь скуденъ, но разумомъ обилень. Сл Дан Зат.**

11. Řecký G ablativní je součástí sémantických okruhů, které svým významem představují *opak předcházejících*. Vyskytují se zde především slovesa *chybování, zdržování, odlišování* ap. jako *ἀμαρτάνω* ‚nedosahuji, chybují‘, *ἀπέχομαι, παύω* ‚zdržuji se (čeho)‘, *φείδομαι* ‚šetřím (čím)‘, *ἀφίσταμαι* ‚odlišuji se, vzdávám se‘, např. *ἔρχεσι ἡμβροτον ἀλλήλων* Hom ‚nezasáhli se vzájemně‘; *ἀπέχεσθαι βαναύσων ἔργων* Arst; *μη φείδες* síτου Hes; *φειδόμενος τῆς τοῦ λόγου ἀμετρίας* Plut; *μήτε χρημάτων φείδεσθαι, μήτε πόνων* Plat; *πόρρω ἀφέστηκε βασιλεὺς τυράννου* Plat; *ἀφίσταμαι τῆς ἐλπίδος* Dem; *ἀποστήναι πολιορκίας* Plut.

Významem blízká jsou slovesa (adjektiva) vyjadřující *zbanování, prázdnotu, nedostatek* apod. jako *ἀπαλάττω* ‚zbavuji‘, *παύω* ‚zbavuji‘, *ἐλευθερῶ* ‚osvobozuji, zbavuji‘, *ἐρημῶ* ‚vyprazdňuji, zbavuji‘, *γυμνῶ* ‚obnažuji‘, *κενῶ* ‚uprazdňuji, ochuzuji‘, *ἀπορῶ* ‚trpím nedostatkem‘, *δεῖ μοι* ‚je mi zapotřebí‘, *δέομαι* ‚potřebuji, prosím (oč)‘ ap. Např. *ἀπαλάττειν τὴν πόλιν πολέμων καὶ κακῶν* Plut; *παύειν*

τινὰ τῆς βασιλείας Her; *πάυε τοῦ λόγου* (,dost řečí, mlč!'); *γυμνῶ τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν* Her; *κενῶ τὴν πόλιν ἀνδρῶν ἐλευθερῶσαι* φιλαϊάκτων κακῶν Aisch, od bolestinství, *ἐρημῶ Ἀσίαν* Περσικῶν ὄπλων Plut; *οὐδὲν δεῖσθαι* τινος Thuk; *Πᾶς ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου* εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμονίας δεῖται Plat.

Spadají sem i adjektiva *καθαρός* ,čistý, zbavený (čeho), *γυμνός* zbavený, bez (čeho), *κενός* ,prázdný, opuštěný', *ἐρημος* ,pustý, zbavený (čeho)', *ἐλεύθερος* ,osvobozený, zproštěný (viny): *ἀγορὰ καθαρὰ* τῶν ὠνίων παντῶν Arst; *γυμνός* δένδρων Pind; *ὄπλων* Her; *ἡ ψυχὴ γυμνὴ* τοῦ σώματος Plat; *κενός* συμμάχων Eur; *τὸ πεδίον κενόν* δένδρων Plat; *ἐρημος* πατρὸς καὶ μητρὸς Plat.

V *latině* se převážná většina sloves této sémantické skupiny pojí typicky s Abl, funkčně odpovídajícím řeckému G, mnohem méně s jinými pády (s Ak, s předložkovým pádem), G se zde ovšem nevyskytuje. *retineri alqa re, abstinere proelio*, ,zdržet se (čeho); *levare curis, absolvere suspicione*, zbavit čeho; *se abdicare magistratu, cedere possessione agrorum* ,vzdát se, zřici se'; *liberare periculo* ,osvobodit, *continere risum, deponere magistratum, spem, desperare salutem*, ,*recedere a proposito* ,odvrátit. se' *deicere de sententia* ,odvrátit od mínění' Cic.

Naproti tomu častý a vytrvalý (až do 18. stol., viz Ломтев 1956 : 263) je v této sémantické skupině G ve *staré ruštině*. Jeho zdrojem je G po slovesech *pohybu*, nežřídka předponových (s *отъ-*, *изъ*, *у-*), která zde však vystupují v přeneseném významu, ale i po jiných, např.: *бежати/бегати, бояться, въздержатися, лишиити/лишатися, отъступити(ся), отъходити, отъстати, отърешитися, отълучитися, остатися, избавитися, утаитися, покаятися*.: Греха бежи яко ратьника гоубящего душу твою. Сб 1076; Дети бегаютъ урода, а Господь пьянаго человека. Сл Дан Зат; вси бояхуся и трепетаху его. Никон л; *Въздержатися* вредныхъ брашьнъ Изб 1073; *Ярославъ* всее злобы *лишатся*. Грам Кирил митр; *Бысть вестъ Половцемъ...оже идутъ на не князи Русьстии, и побегоша, лишившиеся* жень и детии. Ипат; *Въоружаются на ны иноплемьници, да быхом ся отступиле* своихъ неправдъ, ... Новг 1; *Се язъ Магнушь, король Свейский...*, *отходя* сего света *пишу* рукописание при своемъ животе. Воскр; *Тем же и мы, братие, отърекшися* мира, *отъверземся* и соущихъ в немь. Псковъ *отлучися* Московского государства. Псков 1; *А ныне покаитесь* того безакония. Нов берест гр; *А князь Чапкунъ утаися* царя. Ист Каз Цар.

12. Opakem sémantického okruhu vnímání, slyšení, vědění je okruh sloves vyjadřujících *nevědění, zapomnění, nedbání* apod. V *řečtině* sem patří slovesa s G *ψεύδομαι* ,mýlím se', *ἐπιλανθάνομαι* ,zapomínám', *ἀμνημονῶ* ,nejsem pamětliv', *ἀμελῶ* ,nedbám', *ὀλιγορῶ* ,opomímám' a adjektiva *ἀμνήμων* ,nepamětliv', *ἀμελής* ,nedbalý'. Např. *ἔψευσθαι* τῆς ἀληθείας Plat; *ἐκῶν ἐπιλανθάνομαί* τινος Her; *ἀμελήσαι* τινος Hom, Aisch, Eur, Her, Thuk, Xen; *ὀλιγορεῖν* τοῦ κοινοῦ Plat ,zájmy společnosti'; *ἀμνήμων* τινός Aisch, Eur, Plut; *ἀμελής* τινος Plat.

V *latině* se na rozdíl od sémantického okruhu vědění, paměti slovesa *protikladného významu* většinou pojí s Ak: *neglego, omitto, praetermitto* ,zanedbávám, pomímám', *erro* ,mýlím se'. *neglego mandatum* Cic; *Pompei sequendi rationem*

omittit Cs, *si quid erro* Pt; G vyžaduje jen *obliviscor* ‚zapomínám‘: *o. meorum* H; *vulnerum* L; *rerum* Verg; G však stojí u adjektiv *immemor* ‚nepamětlivý‘, *neglegens* ‚nedbalý, lhostejný‘ *socors* ‚bezstarostný, liknavý‘; *imperitus* ‚nezkušený, neznalý‘: *praedae immemores* T; *neglegens sociorum atque amicorum* Cic; futuri *socors* ‚nestarající se o budoucnost‘, *homines barbari et nostrae consuetudinis imperiti* Cs, *imperitus iuris* Cic.

V **staré ruštině** se v tomto sémantickém okruhu setkáváme se slovesy *забыти/забывати*, ‚zapomínat‘, *небреци/небреговати*, ‚zanedbávat‘, která se pojí s G a *нерадити, (неродити)* ‚nestarat se‘, které však vyžaduje *o* + Lok stejně jako adjektivum *неродивий* ‚nepozorný, nedbalý‘. Např.

Забыль еси, княжо, своего кртнаго челования Грам Риж ок 1300; Аще забываете всего, а часто прочитаете. ПВМ; *А Новгородци всего того небрегоша, Псковичемъ въ перечину, а Псковичи много челомъ биша Новгороду.* Псков 1; × *Да неродити о своемъ обете.* Кир Тур Сказ о черн чин; *Не боудемъ оубо дръзи, неродиви о заповеди Влдыки нашего.* Панд Ант 11 в.

13. Zástupcem za původní Abl srovnávací je v **řečtině** G po slovesech *praestandi* a *regendi* a jejich sémantickém protikladu, jako *ἀριστέω, περίεμι* ‚předčím‘, *ἄρχω, βασιλεύω, κρατῶ* ‚panuji, vládnu‘, *ἡγοῦμαι, ἡγεμονεύω* ‚velím, jsem vůdcem‘, × *ἡττῶμαι* ‚podléhám‘ *ὑστερίζω* ‚zpožd'uji se‘; *ἀπολείπομαι* ‚jsem za kým‘, např. *ἀριστέω* Τρώων Hom; *σοφία περίεμι τῶν Ἑλλήνων* Plat; *ἄρχω* τινός Hom, Her, Xen, Plut; *βασιλεύω* Ἀχαιῶν Hom; *ἡγοῦμαι* τῆς Θεσσαλίας Her; τῆς πόλεως Xen; *ἡγεμονεύω* τοῦ πέζου Her; τῆς σκέψεως Plat ‚posuzování‘; *κρατῶ* Ἀργείων Hom; *ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν* Plat; × *γυναικὸς ἡσημένως* Eur; τούτου οὐχ *ἡττησόμεθα εὖ ποιοῦντες* Xen; *οὐκ ἄξιον ὑμῖν τῆς ταύτων παρασκευῆς ἡττάσθαι* Lys; *ὑστερίζω* τῆς ἀκμῆς τῆς ἐμαντοῦ Isokr ‚nemám dřívější sílu‘; *πολὺ ἀπολείπεσθαι* τῆς ἀληθείας Her ‚být daleko od pravdy‘.

V **latině** má tento sémantický okruh jiný ráz: nepřechodná slovesa *praestandi* se pojí s D: *excello, praesto* ‚předčím koho, vynikám nad koho‘: *hunc hominem tantum excellere ceteris* Cic; *Helvetii virtute omnibus praestant* Cs; *nostris maiores praestiterunt ceteris gentibus prudentia* Cic; předponové odvozeniny nepřechodných sloves jsou *přechodné*: *antecedo, praecedo*: *populus Romanus antecedit fortitudine cunctas nationes* N, ale zřídka najdeme i zde D: *quantum natura hominis pecudibus antecedit*. Cic.

Slovesa *imperandi* a *regendi* se zčásti pojí také s D, např. *impero, praesum omnibus gentibus ac nationibus terra marique imperare* Cic; *omnibus druidibus praeest unus* Caes; zčásti s Ak: *rego solus regit rem publicam* Cic; *mortales turbas aequo imperio regit* H; *teneo Thraces eas regiones tenent* N; nebo s předložkovým pádem: *regno in nos regnaverunt, dominor in cetera animalia*, zčásti s Abl: *senectus voluptatibus si non abunde potitur, non omnino caret*. Cic G se vyskytuje někdy jen u *potior* ‚zmocnit se‘ (pravidelný je tu Abl): *vexilli* Liv, *hostium paucorum* Sal, vždy ve spojení *rerum potiri*: *dum ea civitas rerum potita est* Cic, jinak Abl: *potior rapto*. Ojediněly graecismus je v *Daunus regnavit populorum* H.

Slovesa *opračného významu* se zpravidla pojí s D: *succumbo* ‚podléhám‘, *cedo* ‚jsem za kým, nerovnáám se‘, *obtempero* ‚jsem poslušen‘, *pareo* ‚poslouchám, jsem poddán‘, např.: *Caesaribus Germania victa potest succubuisse* Ov; *salix cedit olivae* Verg; *obtemperare imperio populi Romani* Caes; *olim regibus parebant Britanni* T; *parent arva colono* Verg.

V *staré ruštině* slovesa vyjadřující *převahu*, *tos* jako *превъсходити*, *преодолевати*: vyžadují G: *Сотвори пиръ всемъ гражданамъ и пришельцемъ на многи дни, иже превъсходитъ* всякого числа. Сказ св Соф; *Преодолевање ихъ въ всякой игре*. Хроногр 16 в. Slovesa *одоleti/одолати*; *оудолети* se pojí s D: *Бе бо рать от Печенегъ и бе доюяся с ники и одолая имъ* ПВЛ; *Не оудолети емоу*. Сказ Акир.

Slovesa *regendi* a *imperandi* jako, *обладати*, *властовати*, *владычествовати*, *владети* se pojí s Instr, *владети* také s D: *И покори Бг Адаму звери и скоты, и обладаше всеми*. ПВЛ; *Отъ техъ местъ и до сехъ местъ тою землею властую*. Дел суд о пуст Б; *Владычествоующую ми всею Роускою землею*. Грам кн Всевол; *Самъ поча владети Пльсковомъ с Немци*. Новг 1; *А оу котораго члка помрет жена без рукописания... ино моужоу ея владети тою отчиною*. Псков суд грам; *Начаши сами себе владети*. Псков 1.

Slovesa *велети*, *цесарьствовати*, *одолати* vyžadují D; *правити*, *управляти*, *руководити* s Ak: (*Новгородцы*) *послали къ князю Олександроу въ Пльсковъ, веляче емоу абы пошель въ ордоу* Новг 1; *цесарьствоуетъ, нъ не вечьноуетъ адъ родоу чловечьскомоу*. Воскр. триод. цветн; *Бе бо рать от Печенегъ и бе воюяся с ними и одолая имъ* ПВЛ; *Самъ же Изяславъ князь правляше столь бца своего Ярослава Кыеве*. Остр ев; *А митрополитъ вся своя црковная оуправляетъ и соудитъ и ведаетъ*. Ярл Узб 1315; *Всякии царь въ своемъ царстве... всякая дела управливает и грамоты записываает*. Грам митр Кипр Псков; *Аще (въ) градъ шествуемъ, помолимся руководящим и наставляющимъ насъ*. Георг Ам..

Slovesa *opračného významu* jako *покоритися/покарятися*, *повиноватися*, *подълежати* ‚*podřizovat se, podléhat*‘ se pojí s D: *Всемъ повиноватися того разоумоу*. Гр Наз; *Не подобаеть намъ повиноутися златоу и среброу* Козм пресв о ерес; *Да вси покаряютца и побиноуютца митрополиту, вся его црковныя причты*. Ярл Узб 1315; *Истинному правилу не покаряющиеся святыхъ отецъ*. Псков 1; *Не покорившуюся твоимъ заповедемъ (душу) предаси соудоу*. Ипат; *Престоупници подълежатъ Хвмъ закономъ* Никон Панд сл.

B. G ADVERBIÁLNÍ

14. Na pomezí objektového a adverbiálního významu stojí G v některých konstrukcích předcházejících skupin, např. po slovesech vyjadřujících *plnění* (§ 10) nebo *zbavování* (§ 11). Primárně se však k adverbiálnímu G v *řečtině* řadí G *místa* a *času* (sr. Witkowski 1936 : 265, Brugmann 1900). Jde zde zase o G *partitivní*: zatímco Ak vyjadřuje, že děj zahrnuje *celý* prostor nebo časový úsek,

vztahuje se G jen k jedné (blíže neurčené) *části* tohoto prostoru nebo úseku, sr.: *χειμῶνα* ‚celou zimu‘ × *χειμῶνος* ‚v zimě‘.

a) G *místní* se vyskytuje u *básníků*, především u Homéra: *λούεσθαι ποταμοῖο* ‚v řece‘; *ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ γαίης* ‚o zem‘; *ἴζεν τοίχου τοῦ ἐτέρου* ‚u druhé stěny‘; *οἷη νῦν οὐκ ἔστι γυνή... οὔτε Πύλου οὔτ' Ἄργεος οὔτε Μυκῆνης*. Původními Abl jsou homérské G *ἀνέδου πολιτῆς ἄλός* ‚ze siné tůně‘; *πίθων ἠφύσσετο οἶνος* ‚ze sudů‘

V *próze* je G omezen na spojení s *příslovci místa*: *ποῦ γῆς* ‚kde na světě‘; *πρόσω τοῦ ποταμοῦ* ‚dále v řece‘; *ἐνταῦθα τῆς ἡλικίας* ‚v tom věku‘. Není to však v pravém slova smyslu G *místní*, ale *partitivní G adnominální*: «na kterém z míst země?».

Původem jsou G také sama *příslovce* *ποῦ*, *οὐ* ‚kde‘, *αὐτοῦ* ‚tam‘, *οὐδαμοῦ* ‚nikde‘, *πανταχοῦ* ‚všude‘.

b) G *časového* se užívá i v *próze*. Vyjadřuje časovou lokalizaci děje (s případným omezením) na otázku *kdy? dokdy?*, např. *νυκτός, ἡμέρας, μεσημβρίας, χειμῶνος, ὀπώρας* ‚ke konci léta‘ *Ἴστρος ἴσος ἀεὶ αὐτὸς ἑνωτῶ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος* Her. Často bývá spojen s adjektivem nebo číslovkou: *τῆς παρελθούσης νυκτός ταυτησί... τὴν θύραν τῆ βακτηρία πάνν σφόδρα ἔκρουε*. Plat; *ἀπιέναι... πέντε ἡμερῶν* Thuk.; *ἐλθὼν γὰρ ῥ' ἐκάκωσε βίη Ἡρακληείῃ τῶν προτέρων ἐτέων* Hom; *Βασιλεῦν οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν* ‚do 10 dnů‘.

V *datech* se uvádí G *μηνός*: *μηνὸς Ἐλαφηβολιῶνος* Thuk.

Podobně jako G *místa* bývá i G *času* spojen s *příslovci*: *πρωὶ τῆς ἡμέρας* ‚časně ráno‘, *ὄψε τῆς νυκτός* ‚pozdě v noci‘

V *latině* existují s G jen konstrukce typu *ubi terrarum? ubi gentium, id aetatis, id temporis*, analogické uvedeným konstrukcím řeckým *ποῦ γῆς, πρωὶ τῆς ἡμέρας* (viz výše). Časový význam se primárně vyjadřuje Abl časovým: *nocte, aestate, hoc tempore, ludis Romanis* aj.

Ve *staré ruštině* se samostatný *příslovečný G místní nevyskytuje*. Existuje však jako pád spjatý se slovesy pohybu významu *akcesivního* s předponou *do-*; např.: *Изъяславъ же Давыдовичъ доиде* Игорева броду, *и ту постиже и вестъ изъ Чернигова*. Воскр; *...немоцниши и болниши не могутъ долести двора моего*. Лавр; *И недошедъ тое горы былъ монастырь Феодосия великаго*. Хожд Ионы М. Иерус. *Всеславъ князь... изъ Кыева дорискаше до куръ* (‚do kohoutů = do svítání‘) Тмутороканя. СПИГ.

Druhý typ podobného G nalézáme u sloves pohybu s významem *decesivním*; tedy *ablativním*: *Того берега отплыхомъ, а другаго не хватихомся, и стали есмя яко среди пучины морстеи*. Ин сказ; *Мы, сироты, живем, свету не видаем, подворьев своих бегаем, и вотчины отстали...* Ерш; *Пищаньцы Вольчья Хвоста бегаютъ*. Лавр.

V konstrukcích s přeneseným nebo abstraktním významem nabývá G *převažujícího rázu objektového* (sr. výše § 11), např.: *Избегнемъ же всехъ, хотящихъ быти на неродивыхъ и не въ покаянни живоущихъ*. Нест Жит Феод; *мнози бо отиешде мира сего во иноческа* Мол Дан Зат; *Греха бежи яко ратьника*

гоубяцаго \bar{d} шу твою Изб 1073 г; Пианьства святии мужи и жены бегаютъ. Феод Печ;

Samostatný G časový je naproti tomu velmi rozšířen. Užívá se ho ve jménech označujících časové pojmy: год, месяц, день, час, popř. v názvech ročních období: осень, лето; Третьего дня к полудню падоша стязи Игоревы. СПИГ; Въгна Туркы в городъ тое ночи. Лавр; Тог же дне дождавше ночи. Новг; зной бе великъ дне того Ипат; Той же осени да ему \bar{o} ць волость. Лавр; А часа того Обрам толмач отделаецца, и мы его тогды к тебе отпустили. Грам Иоан 1 швед кор 1558; Дана ся наша царская жалованная грамота... въ царствующемъ граде Москве лета отъ сиздания мира 7109. марта месяца Моск гр. 1601 г. Do současnosti se tento G zachoval jen v určování data: она родилась 29 июня 1930 года.

15. Řecký příslovečný G ablativní slouží k vyjádření původu (genitivus auctoris) po slovesech jako εἰμί, γίγνομαι, ἀκούω, ἀκροῶμαι, μανθάνω, πυνθάνομαι. Např.: ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αἵματος εὐνομαι εἶναι Hom; ἡ Ζέλειά ἐστι τῆς Ἀσίας Dem; οἰκονόμου ἀγαθοῦ ἐστὶν εὖ οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον Xen; Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίγνονται παῖδες δύο Xen; τί βούλει μαθεῖν ἐμοῦ; Eur; οὐ γὰρ ἂν πύθοιό μου Sof.

V **latině** lze do tohoto sémantického okruhu zařadit výrazy s G posesivním ve významu ‚je něčí věc, povinnost‘: Virorum est fortium dolorem pati. Jinak se zde setkáváme vesměs s Abl, předložkovým (s ex, a) nebo prostým: patre certo nasci Cic; libertino patre natus H; ex qua natus est Themistocles N; a quibus cum audisset N; ex bono viro audieras Cic; ubi certis auctoribus comperit Caes; ex quibus hominibus omnia comperi; zřídka s de: audiebam de patre nostro puer Cic; disce, puer, virtutem ex me, fortunam ex aliis Verg.

V **staré ruštině** bývá na tomto místě G s předložkou y nebo ot, iz (tyto dvě především u předponových sloves): Родися оу Ярослава снъ и нарече имя ему Володимерь ПВЛ; Сиу славныи от славныхъ рожесея... Илар Зак Благ; Рожешуся от стыя двце и хрыщемуся от Ивана, нам образъ давъ... Нест Бор Гл; Дхъ Стыи по истине дхъ, исходя же отъ Отыца. Гр Наз; Ис тебе произиде несъказанно Бжие слово... Мин 1096 г; Се слышахъ отъ слышавшихъ оу того Вавилы ицелевиаго. Пат Печ; Не от инеяъ слышалъ, нъ и самовидецъ быхъ. Нест Бор Гл; А чему ся хотите учити, и вы учитесь въ домехъ у мужеи swoichъ. Сл Дан Зат.

16. G hodnoty a ceny stává v **řečtině** po slovesech (adjektivech) s významem různého hodnocení včetně ceny při koupí/prodeji, jako ἀξιῶ (3), τιμῶμαι (1) ‚pokládám koho za hodna čeho‘; ὠνοῦμαι (2), *πρίαμαι ‚kupuji zač‘, λαμβάνω ‚dostávám, získávám‘; πωλάω (2) ‚prodávám zač‘, ἄξιος ‚hoden čeho‘, ἀντάξιος ‚roven (cenou) čemu‘ např. τιμᾶσθαι τινι θανάτου ‚p. za hodna trestu smrti‘ Lys, Plat, Dem; τιμησάμην ἂν χρημάτων Plat ‚odsoudil bych se k peněžité pokutě‘, οὐδὲ ὑποκρισέως ἤξιωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην Her ‚nepovažoval za hodna ani odpovědi‘; ὠνεόνται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων Her; πόσου πρίωμαί σοι τοῦτο; Arf; πρίασθαι ἵππον ἀργυρίου Plat; λαμβάνειν τι δραχμῆς Arf; ὀλίγου πεπρᾶσθαι Lys; τούτων

τῶν χρημάτων πεπραῖσθαι Xen; πωλεῖν χρημάτων μεγάλων Her; Τητρός ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξις ἄλλων Hom.

V jistém směru je blízký i G *příčiny* po slovesech (i adjektivech) *právního řízení* jako *γράφωμαι, διώκω* (τινά τινος) ‚žaluji (koho z čeho, pro co)‘, *φεύγω* ‚žaluji‘, *αἰτιῶμαι* ‚viním‘, *δικάζω, κρίνω* ‚soudím‘, *αἰρῶ* ‚usvědčuji‘, *ἀλίσκομαι* ‚jsem usvědčován‘; *αἴτιος* ‚vinen‘, *ὑπόδικος* ‚obžalovaný‘. Např. *Μέλητος Σωκράτην ἀσεβείας ἐγράψατο*. Plat; *διώζομαι σε* δειλίας Arf; *προδοσίας ἀλοῦς* Dem; *οὐ σὺ μοι* τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος Her. V G může být vyjádřena i výše trestu: *ἀλῶναι* θανάτου Plut ‚být odsouzen k smrti‘;

V *latině* se G hodnoty užívá po slovesech *hodnocení* jako *aestimo, duco, facio* jen ve výrazech *magni, pluris, plurimi, parvi, minoris, minimi, quanti tanti, nihili*, např. *Quanti haec aestimentur, quanti venire soleant*. Cic; *Amicitiam tuam pluris duco quam omnem pecuniam*. Cic; *rem parvi ducere* Cic). Na tyto výrazy je G hodnoty omezen i po slovesech *emo* ‚kupuji‘, *vendo* ‚prodávám‘, *veneo* ‚jsem prodáván‘ *sum, sto* ‚stojím zač‘, např. *quanti agrum emerat* Cic; *emit tanti, quanti Pythius voluit* Cic; *dicit, quanti vendiderit* Cic; *neque illud umquam aratoris interfuit, quanti decumae venirent* Cic; *parvi sunt foris arma* ‚malou cenu mají‘. V jiných případech, zvláště jde-li o konkrétní výši ceny, se užívá Abl: *agrum sua pecunia emit* T; *Sextante sal Romae erat* ‚za šestinu assu‘; *Multo sanguine ea Poenis victoria stetit* Liv.

Podobně jako v řečtině je G *příčiny* i v *latině* po slovesech *právního řízení* jako *accuso, arguo*, ‚žaluji, viním zač‘ *arcesso* ‚poháním před soud‘, *convincio* ‚usvědčuji‘, *iudico*, ‚uznávám vinným‘, *damno* ‚odsuzuji‘, *absolvo* ‚osvobozuji‘, např. *aliquem pecuniae captae arcessere* Sal; *iudico perduellionis* Liv, ‚z velezraždy‘, *senatus nec liberat eius culpa nec arguit* Liv; *convictus maleficii servus* ‚ze zločinu‘ Cic; *populus eum sacrilegii damnavit* ‚za rouhačství‘ N Trest, k němuž je kdo odsouzen, se vyjadřuje Abl prostředku: *pecunia damnare, vitia hominum atque fraudes vinculis multantur*, (ale i G: *capitis damnare*).

Pro *starou ruštinu* není adverbální G *hodnoty* typický. Po slovesech *купити, куповати, продати, продавати/продаяти* se ceny vyjadřují předložkovými pády s předložkami *по, на*: *коупиху кадь рѣжу по 4 зрвне, а хлебъ по 2 ногате*. Новг; *коупляху ... медъ по 10 коунъ поудъ*. Новг; *Продающаяся пшеница въ земли сеи на злотъникъ къбъла 12*. Пат Син 11 в; *продаша и на 20 златникъ* Быт; *Великои Новградъ... ключника владычья Ними́на... на крепости издержавъ... и кончее самого на 1000 рублевъ продали*. Псков; *Тогда быше овсяная зобница по гривне*. Псков 2; *А тогда бяше хлебъ дешевъ, по гривне пудъ, ...* Псков 1.

Nesetkáváme se s G ani po slovesech *právního řízení* jako *объвинити/обинити, обличити/обличати, уличати, изобличити, usvědčovat‘, судити, осудити, od-‘, , наказати, казнити* ‚(po)trestat‘. Příčina řízení se v těchto konstrukcích zpravidla vyjadřuje spojením *о* nebo *в* + Lok, popřípadě i jinak – bezpředložkovým Instr; v Instr prostředku je také vyjádřen udělený trest. Např.

А до суда надъ нимъ силы не даять. а кто силу доспеетъ, того тымъ его и обинити. Новг судн гр; *Пѣррци же начаша обличати я о безаконьи ихъ*. ПВЛ; *О блоуде обличень ПВЛ; И судьи спросили игумена: чем ты уличаеш*

и почему ты тоню называешь своею? Прав гр Ник Кор мон; Обличена же бывши о семь, помолися и оулоучи прощение. Иос Флав Б Иуд; Отъ въкоушения же рассмотрьливими избличаемъ Кирилл Иерус огл; Тяяъ людеи мои волостели... не судяты ихъ ни в чемъ, опрочъ душегубства и разбоя и татьбы с поличнымъ. Жал гр кн Андр; Се язъ князь Смоленскый Федоръ соудиль есмь Биреля съ Армановичемъ про колоколь про Немецскый. Грам ок 1284 г; О неподобныхъ деяняхъ осоужени Ефр крм Ефес; И симъ (Богъ) казнитъ ны нахоужениемъ поганыхъ. Ипат; Казниту епитъмьями, ли отлоучениемъ Жит Феод Ст.

17. G příčinný vyjadřuje v **řečtině** také *pohnutku* po slovesech *emocí* jako a) ἦδομαι, χαίρω τινός ‚raduji se z čeho‘, ἄχνομαι τινός ‚moutím se z čeho‘, a také často v souvýskytu s Ak (jindy s D), směřují-li emoce k druhému individuu, jako b) θαυμάζω τινά τινος ‚obdivuji koho proč‘, ἐνδαιμονίζω τινά τινος ‚velebím koho proč‘, οἰκτίρω τινά τινος ‚lituji koho proč‘, (ἐπι)μέμφομαι, ὀργίζομαι τινί τινος ‚zlobím se na koho proč‘, φθονῶ τινί τινος ‚závidím komu co‘, Vedle sloves jsou zde i *adjektiva* jako ἐνδαίμων šťastný, τάλας, δειλῆιος ‚bídny, nešťastný‘

Zvláště v konstrukcích typu b) je patrný výrazně *zřetelový* charakter tohoto G, např. θαυμάζω Σωκράτη τῆς σοφίας; οὐτε τοι ἡμιόνων φθονέω Hom; εἰ τ' ἄρ' ὄ γ' εὐχολῆς ἐπιμέμφεται εἰ θ' ἑκατόμβης Hom; Ὀργίζομαι σοι τῆς ῥαθυμίας; Ἐνδαίμων μοι Σωκράτης ἐφαίνετο καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων Plat.

Analogické **latinské** konstrukce se slovesy jako a) *gaudeo, laetor* ‚raduji se‘, *doleo* ‚citím bolest‘, *maereo* ‚truchlím‘, *laboro* ‚trápím se‘ a také b) (*ad*)*miror* ‚obdivuji koho proč‘, *praedico, celebros* ‚velebím, oslavuji koho proč‘, (*com*)*miserero* ‚lituji koho proč‘, *obiurgo* ‚kárám koho zač‘, *compello* ‚plísním koho proč‘, *increpo* obořuji se na koho proč, *irascor alci* ‚hněvám se na koho proč, vesměs vyžadují Abl příčiny (prostý nebo s *in, de*). Podobně je tomu u souznačných adjektiv Např. *quanta laborabas Charybdi* H ‚pro Ch.‘; *lacrimat gaudio; de suis laudibus homines praedicant* Caes; *maestus desiderio; clarissimarum excidio urbium celeberrimi viri* L

G příčiny je zcela výjimečný v básnickém úzu: *laeta laborum Dido* Verg ‚mající zálibu v práci‘.

Podobná slovesa *emocí* typu a) ve **staré ruštině**, jako *радоватися, веселитися; печаловатися, сетовати(ся), потюжити(ся), скърбсти* ‚moutit se, pociťovat smutek‘ se nejčastěji pojí s o + L; *Радуеть бо ся оканьными о крѣвопролитии братни*. Новг; *Зане всякыи ярестьяныи радуеться о добремъ, печалуеться о злемъ*. Лавр; *Аще быши ми възвестили ѿца вставиши от мъртвыхъ, не быхъ ся тако радовал, яко о приходе твоємъ*. Нест Жит Феод; *О ютробне гладе сетуются и вретятся, а о дшевне никако же не потюжатъ (?)*; *И потюжи Владимир о том*. ПВЛ; *Аще кто васъ именье имат или скоть, то о том много печалать, а о дши ни мала не скорбуть* Паис;

Méně často se vyskytuje jiná vazba: u *радоватися* bezpředložkový D, u *печаловатися* G + *ради*: *Птица бо радуеться весне, а младенецъ матери; тако*

и азъ, княже господине, радуюся твоей милости. Сл Дан Зат; *Печалуися греха ради* Сбор 1076.

Podobně u souznačných adjektiv: *Всеволодь побеже въ ночь...*; *Новгородьци печальни быша о томъ* Новг 1; *веселе очи емоу от вина* Ипол Антихр.

Podobné vazby mají i slovesa vyjadřující emoce typu b), které směřují k druhému individuu, jako např. *удивитися* ‚užasnout nad kým/čím‘, *въсне(ва)ти* ‚opřevát, oslavit zpěvem koho/co‘, *жаловати*, *желети* ‚litovat koho‘, *пожалити* ‚rozhněvat se na koho‘, *разъгневати(ся)*, *обидети* ‚urazit, poškodit koho‘:

и приде к ему (цесарю) Ольга, и видевь ю добру суцю зело лицемъ и смыслену, оудививься ѿръ разуму ея ПВЛ; *Кыя ли надгробьныя песни исходу твоему въспою* Кир Тур; *Се бо Готьскыя красныя девы въспеша на брезе синему морю* СПИГ; *И о том вась ... жалую* Псков 1 *Жалую, плачу же ся о мѣтри Рахили.* Пам о Иосиф; *О мертвыхъ не желеите* Ио Злат; *Василья не обидьте ни о земле, ни о воде, ни о животе* Дух Новг и Двин; *Оубиша Проуси Овьстрата... и въвъргоша ѿ въ гребло мъртвъ, ꙗкъ же о томъ пожали на Новгородце* Новг 1; *Слышавъ же, Володимерь разгневался о тои речи* Лавр. Avšak: *Жалую же* сединъ твоихъ, *Иакове...* Пам о Иосиф.

18. Konfrontace jednotlivých případů využití bezpředložkového G ve sledovaných jazycích potvrzuje globální údaje o jeho *frekvenci*. Ta je v *řečtině* přirozeně nejvyšší v důsledku synkretizmu G s Abl. Ale trojstranné porovnání ukazuje i některé pozoruhodné dílčí diference mezi jednotlivými jazyky.

Tak např. v oblasti *objektového G* (§ 5–13) je výrazný protiklad mezi sémantickým okruhem *vnímání a pamatování* (§ 7), v němž je frekvence G ve všech jazycích do jisté míry vyrovnaná, a mezi okruhem *požívání, okoušení* (§ 6), kde se výrazně odlišuje latina absolutním nedostatkem G a převahou Ak od řečtiny i staré ruštiny. Podobně jsou si řečtina i stará ruština proti latině blízké v okruhu *dotyku, uchopování a držení* (§ 8). V oblasti sloves *praestandi* a *regendi* a jejich protikladů (§ 13) se naproti tomu projevuje převaha D v latině a v staré ruštině proti řečtině.

Ve sféře *adverbálního* užití (§ 14–17) je vůbec pro starou ruštinu proti G charakteristický bezpředložkový D a jiné předložkové pády. Pozornost zasluží situace při vyjadřování příslovečného určení *času* (§ 14), kde jde v jistém smyslu o afinitu řeckého G jako původního Abl s latinským Abl. Oběma zde odpovídá i staroruský G, ten se však až na výjimku nezachoval do současnosti. Vcelku lze konstatovat, že funkční využití G ve staré ruštině je bližší situaci v *řečtině*, což je skutečnost daná teritoriálními i chronologickými činiteli ve historickém vývoji těchto jazyků.

Poznámka: Z typografických důvodů nahrazujeme v dokladech ze *staré ruštiny* některé znaky cyrilice literami, které jsou k dispozici v současné ruské abuce, neboť pro účely naší syntaktické analýzy nejsou plně autentické tvary liter relevantní. Tak píšeme *e* za *jať* i za prejetované *e*; *я*, *ю* za *jusy* i za prejetované *a*; *ѣ* za *thétu* (*fitu*); *u* za *i* a za *ižici* (*řecké y*); *o* za *omegu*. Jinak usilujeme o zachování původního pravopisu jednotlivých dokladů v předložce (*jery*, *oy*, *velká písmena*, *titly* ap.).

Zkratky řeckých a latinských autorů

Aisch – Aischylos, Arf – Aristofanes, Cic – Cicero, Cs – Caesar, Dem – Demosthenes, Eur – Euripides, H – Horatius, Her – Herodotos, Hes – Hesiodos, Hom – Homér, Isokr – Isokrates, Liv – Livius, Lys – Lysias, N – Nepos, Ov – Ovidius, Plat – Platon, Plut – Plutarchos, Sal – Sallustius, Sof – Sofokles, T – Tacitus, Thuk – Thukydidés, Verg – Vergilius, Xen – Xenofon

Zkratky staroruských pramenů

Быт – Книга Бытия – первая книга из Пятикнижия Моисеева; **Воскр** – Летопись по Воскресенскому списку; **Воскр триод цветн** – Триодь цветная Воскресенской библиотеки; **Георг Ам** – Временник Георгия Амартола; **Грам Кирил митр** – Грамота митр. Кирилла в Новгород в 1270 г.; **Грам кн Всевол** – Грамота новгородского кн. Всеволода церкви Иоанна Предтечи; **Гр Наз** – Творения Григория Назианзина; **Грам Иоан 1 швед кор** – viz Ломтев 1956 : 241; **Грам митр Кипр Псков** – Грамоты митр. Киприяна во Псков 1395 г.; **Грам ок 1284 г** – Грамота рижского арх. к смоленскому кн. Федору; **Грам Риж ок 1300** – Грамота рижан к витебскому кн. Михаилу Константиновичу; **Дан Иг** – Странник игумена Даниила; **Дел суд о пуст Б** – Дело судное о пустоши Бортевской 1462–1464 г.; **Дог гр Новг Мих** – Договорная грамота Новгорода с Михаилом Ярославичем; **Дух Новг и Двин** – Духовные грамоты новгородцев и двинян; **Ерш** – Повесть о Ерше Ершовиче; **Ефр Крм Ефес** – Кормчая книга Ефремовская; правила Ефесского собора; **Жал гр кн Андр** – Жалованные грамоты белозерского кн. Михаила Андреевича; **Жит Феод Ст** – Жизнь преп. Феодора, игумена студийского; **Златостр** – Златоструй 12 в.; **Изб 1073** – Изборник Святославов 1073 г.; **Илар Зак Благ** – Слово о законе и благодати митр. Илариона; **Ин сказ** – Так называемое Иное сказание; **Ио Злат** – Поучения Иоанна Златоустого; **Иос Флав В Иуд** – Книга Иосифа Флавия о войне иудейской; **Ипат** – Летопись по Ипатскому списку; **Ипол Антихр** – Иполита епискупа сказания о Христосе и о антихристе; **Ист Каз цар** – История о Казанском царстве; **Кир Тур** – Творения Кирилла, еп. Туровского; **Кир Тур о слеп** – Кирилла Туровского «Слово о слепцы»; **Кир Тур Сказ о черн чин** – Кирилла Туровского «Сказание о черноризьчьем чину»; **Кирилл Иерус Огл** – Огласительные поучения св. Кирилла Иерусалимского; **Козм пресв о ерес** – Слово Козмы презвитера о ересьях; **Лавр** – Летопись по Лаврентьевскому списку; **Маргар 1530** – Маргарит по сп. 1530 г.; **Мин празд** – Праздничная служебная минея 12 в.; **Мин 1096** – Служебная минея за сентябрь 1096 г.; **Мол Дан Зат** – Моление Даниила Заточника (viz Сл Дан Зат); **Моск гр 1601** – viz Борковский-Кузнецов 1965 : 551; **Нест Бор Гл** – Чтение черноризца Нестора о житии и погублении Бориса и Глеба; **Нест Жит Феод** – Чтение черноризца Нестора о житии Феодосия, игумена Печорского; **Никиф м Посл Влад Мон** – Послание от митр. Никифора к Владимиру Мономаху; **Никон** – Русская летопись по Никонову списку; **Никон Панд сп.** – Пандекты Никона Черногорца; **Нов берест гр** – Новгородские грамоты на бересте; **Новг** – Новгородская летопись; **Новг 1** – Новгородская летопись по Синодальному списку; **Новг судн гр** – Новгородская судная грамота 1471 г.; **Остр ев запись** – Остромирово евангелие 1056–1057 г.; **Пам о Иосиф** – Память об Иосифе; **Паис** – Паисиевский сборник 14 или начала 15 века; **Панд Ант 11 в** – Пандект Антиоха по сп. 11 в.; **Пат Печ** – Патерик Печерский; **Пат Син** – Патерик Синайский; **ПВЛ** – Повесть временных лет; **ПВМ** – Поучение Вкандимира Мономаха; **Прав гр Ник Кор мон** – Правая грамота Николаевскому Корельскому монастырю; **Псков 1** – Псковская первая летопись; **Псков 2** – Псковская вторая летопись; **Псков суд грам** – Псковская

судная грамота; Пчел И публ б – Пчела Императорской публичной библиотеки; РП – Русская правда; Сб 1076 – Сборник Святослава 1076 г.; Сказ Акир – Сказание об Акире мудром из Сборника 15 в; Сказ св Соф – Сказание о храме св. Софии Антония, арх. новгородского; Сл Дан Зат – Слово Даниила Заточника (viz Мол Дан Зат); СПИг – Слово о полку Игореве; Феод Печ – Преподобный Феодосий Печорский и его поучения; Хожд Ионы М Иерус – Хождение Ионы Маленького в Иерусалим; Хронограф 16 в – Хронограф 16 в. (Моск. публ. музей); Ярл Узб 1315 – Ярлык хана Узбека митр. Петру.

LITERATURA

- BARTONĚK, A. Řecko-latinská syntax v evropském kontextu. Brno 2008. 219 s. ISBN 978-80-210-4679-5.
- BAUER, J. Vliv řečtiny a latiny na vývoj syntaktické stavby slovanských jazyků. In: Syntactica Slavica. Brno, UJEP, 1972, 47–67.
- BĚLIČOVÁ, H. Sémantická struktura věty a kategorie pádu. Studie a práce lingvistické 17, Praha, ČSAV, 1982.
- BRUGMANN, K. Griechische Grammatik 2.1, München, Beck, 1900, 373–412.
- ECKHOFF, H. M. The use of non-prepositional case in the Old Russian NP. Meddelelser. Nr. 85. Oslo, Universitetet, 2001, s. 83–96.
- Encyklopedický slovník češtiny. Ed P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová. Praha, LN, 2002, 104 n. ISBN 80-7106-484-X.
- ERHART, A., Základy jazykovědy, Praha, SPN, 1984².
- GREPL, M. – KARLÍK, P. Skladba češtiny. Olomouc, Votobia, 1998, 210–330. ISBN 80-7198-281-4.
- HAVERS, W., Untersuchungen zur Kasussyntax der indogermanischen Sprachen. Straßburg 1911.
- HEINZ, A., Genetivus w indoeuropejskim systemie przypadkowym. Warszawa 1955.
- HORECKÝ, J. Poznámky k celostnému významu pádov v latinčine. Linguistica Slovaca 4–6, Bratislava 1946–48, 44–55.
- HUBKA, K. Strukturální a systémový popis syntakticko-sémantických jevů (Nad Lavencyho studií o latinských pádech.) In: Moderní lingvistika a klasické jazyky. Ed. H. Kurzová, Praha, ČSAV, 1980, 9–31.
- JAKOBSON, R. Beitrag zur allgemeinen Kasuslehre. Praha, TCLP 6/1936, 240–288.
- KARLÍK, P. Hypotéza modifikované valenční teorie. Slovo a slovesnost, 61/2000, 170–189.
- KARLÍK, P. Genitiv (2. pád). Viz Encyklopedický slovník češtiny, 151–152.
- KOPEČNÝ, F. Základy české skladby. Praha, SPN, 1962², 219–222.
- KURYŁOWICZ, J. Le problème du classement des cas. In: Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego 9. Kraków 1949, 20–43.
- MAIER, I. Verbalrektion in den Vesti-Kuranty (1600–1660). Eine historisch-philologische Untersuchung zur mittellrussischen Syntax. Uppsala 1997.
- MENGE, H. Lehrbuch der lateinischen Syntax und Semantik, Darmstadt 2000.
- MIKO, F. Rod, číslo a pád podstatných mien. Bratislava, SAV, 1962, 185–209.
- MRÁZEK, R. – POPOVA, G. V. Historický vývoj ruštiny. Praha, SPN, 1984.
- NIEDERLE, J. – NIEDERLE, V. – VARCL, L. Mluvnice řeckého jazyka. Praha, SPN, 1974, 192–213.
- NOVOTNÝ, F. Historická mluvnice latinského jazyka 2. Praha, ČSAV, 1955, 68–123.
- PRAŽÁK, J. M. – NOVOTNÝ, F. – SEDLÁČEK, J. Latinsko-český slovník. Přepřacoval. F. Novotný. Praha, ČGU, 1948¹⁶, 1425 s.
- RIX H., Historische Grammatik des Griechischen, Darmstadt 1976.
- SERBAT, G. Grammaire fondamentale du latin. Tome 6. *L'emploi des cas en latin*. Vol. 1. Louvain-Paris, Peeters, 1996, 433–580. ISBN 2-87723-316-2.

- SCHWYZER, E: Griechische Grammatik 2, Syntax und syntaktische Stilistik; ed. A. Debrunner, München, Beck, 1988^s, s. 137–173. ISBN 3-406-01341-4.
- SMYTH, H. W. Greek Grammar. Harvard University Press, 2002, s. 328–337..
- SOMMERFELT, A. Le génitif adnominal en indo-européen. In: Bulletin de la Société de linguistique 1922, díl 1, sv. 1. 18–22.
- Staroruská čítanka. Zprac. V. Blažek, E. Fojtíková, S. Mathauserová, O. Kovačičová. Praha, SPN, 1989. 607 S. ISBN 80-04-21709-5.
- STRAKOVÁ, V. Slovesná determinace pádová. In: Čs. rusistika 14, 1969.
- TOURATIER, Ch. Syntaxe Latine. Leuven 1994, s. 191–213.
- VEČERKA, R. Řecký podíl na formování staroslověnštiny jako spisovného jazyka Velké Moravy. In: Čs. přednášky pro VII. MSS ve Varšavě. Praha, Academia, 1973, 57–66.
- VEČERKA, R. (spoluprac. F. Keller, E. Weiher), Altkirchenslavische (Altbulgarische) Syntax 2. Die innere Satzstruktur. In: Monumenta linguae Slavicae dialecti veteris, B. 24 (27,2), Freiburg i. Br., Weiher, 1993; 195–198, 244–310. ISBN 3-921940-26-5.
- WIŦKOWSKI, S. Historyczna składnia grecka na tle porównawczem. Lwów, Mianowski, 1936, 225–308.
- WOODCOCK, E. C. A new Latin syntax. London 2002, s. 50–70.
- ŽAŽA, S. Funkce genitivu adnominálního v antických jazycích a ve staré ruštině. Rossica Olomuncensia 47, 2008, č. 2, s. 71–79. ISSN 0139-9268.
- ŽAŽA, S. K funkčnímu zatížení dativu v antických jazycích a ve staré ruštině. Sborník prací FFBU – Linguistica Brunensia A 56, 2008, s. 77–105. ISBN 978-80-210-4617-7.
- ŽAŽA, S. Der adverbiale Akkusativ im Griechischen, Lateinischen und Altrussischen. In: Early European Languages in the Eyes of Modern Linguistics. Ed. by K. Loudová and M. Žáková. Brno, Masaryk University, 2009, s. 359–367. ISBN 978-80-210-4944-4.
- БОРКОВСКИЙ, В. И. – КУЗНЕЦОВ, П. С. Историческая грамматика русского языка. Москва, «Наука», 1965², 454–494.
- БРАНДНЕР, А. (Brandner, A.) Исторические аспекты семантики дательного падежа. In Przegląd rusycystyczny 2006, seš. 3 (115), s. 9–18. Katowice 2006. ISSN 0137-298X.
- ГРЕГОР, Я. (Gregor, J.) Согласованное определение в устойчивых глагольно-именных словосочетаниях. Доклады 63-й научной конференции... Санкт-Петербург, 2006, 80–83.
- ДВОРЕЦКИЙ, И. Х. Древнегреческо-русский словарь 1, 2. Москва, ГИНС, 1958. 1904 с.
- ДУБРОВИНА, Л. Вариативное глагольное управление в русском языке первой трети XIX века. Uppsala 2002.
- ЗОЛОТОВА, Г. А. Синтаксический словарь. Москва, «Наука», 1988, 116 f. ISBN 5-02-010856-1.
- КЛОБУКОВ, Е. В. Семантика падежных форм в современном русском литературном языке. Москва, 1986, 118 с. Rec. H. Běličová, Čs. rusistika 33/1988, 177–179.
- ЛОМТЕВ, Т. П. Очерки по историческому синтаксису русского языка. Москва, МГУ, 1956.
- МЕЛЬНИКОВ, Г. П. Природа падежных значений и классификация падежей. In: Исследования в области грамматики и типологии языков. Москва, 1980.
- МРАЗЕК, Р. (Mrázek, R.) Синтаксис русского творительного. Praha, SPN, 1964.
- ОБНОРСКИЙ, С. П. Очерки по истории русского литературного языка старшего периода. Москва-Ленинград, АН СССР, 1946.
- ПАДУЧЕВА, Е. В. The genitive case of the subject: syntax or semantics? Вопросы языкознания 1997/2.
- ПАДУЧЕВА, Е. В. Genitive of the object in negative sentences. Вопросы языкознания 2006.
- ПОТЕБНЯ, А. А. Из записок по русской грамматике 1, 2. Москва, Учпедгиз РСФСР, 1958, 319–324.
- ПРАВДИН, А. Б.: Аблативные значения родительного падежа в старославянском языке. In: Краткие сообщения Института славяноведения 25, 1958, 23–44.

- СРЕЗНЕВСКИЙ, И. И. Материалы для словаря древнерусского языка 1–3. По изд. 1903–1912 гг. Москва, ГИИНС, 1958. 5249 с.
- СТЕПАНОВ Ю. С. Проблема классификации падежей. Совмещение классификаций и его следствия. In: Вопросы языкознания 1968, 6, 36–48.
- ШУЛЬГА, М. В. The history of the East-Slavonic genitive. Вопросы языкознания 1987/6.

K ВОПРОСУ О ФУНКЦИЯХ ПРИГЛАГОЛЬНОГО РОДИТЕЛЬНОГО ПАДЕЖА В ДРЕВНЕГРЕЧЕСКОМ, ЛАТИНСКОМ И ДРЕВНЕРУССКОМ ЯЗЫКАХ

Центром данной статьи является сопоставление функций приглагольного родительного падежа (Род) в древнегреческом (гр.), латинском (лат.) и древнерусском (др-р.) языках.

В § 1 объясняется происхождение термина *генитив*. – Описание различий в характере гр., лат. и др-р. Род является содержанием § 2. – В § 3 и 4 приводится классификация Род по разным принципам. – Характеристика различия в значении Род и Вин дается в § 5. – §§ 6–13 содержат описание Род *объектного*. Род после глаголов, выражающих принятие, пробование пищи (§ 6), характерен лишь для гр. и др-р. яз. Наоборот, во всех трех яз. употребляется Род после глаголов, выражающих восприятие, хранение в памяти, знание, заботу и т. п. В лат. и др-р. яз. некоторые из них употребляются и с другими падежами (§ 7). – В гр. и др-р. характерен Род после гл-ов, выражающих прикосновение, захват, овладение и т. п. В лат. яз. гл-ы этого типа сочетаются чаще всего с Вин или падежом с предлогом (§ 8). – В гр. и др-р., реже в лат. яз., встречается Род после гл-ов, выражающих участие (§ 9). – Род после г-ов, обозначающих наполнение, полноту, характерен для гр. яз. В лат. эти гл-ы сочетаются с Abl, в др-р. с Твор (§ 10). – В гр., а также в др-р. Род выступает после гл-ов противоположного значения – отсутствия, неполноты, недостатков и т. п. Для лат. здесь типичен Abl (§ 11). – Противоположностью гл-ов, выражающих восприятие, знание и т. п. являются гл-ы, обозначающие незнание, забытие, отсутствие внимания и т.п., типичные для гр., отчасти также для др-р. В лат. Род чаще встречается после прилагательных подобного значения (§ 12). – Род вместо первоначального сравнительного Abl налицо в гр. после гл-ов, выражающих обладание, владение, управление и противоположное значение. В лат. эти гл-ы сочетаются с Вин и Дат, в Род лишь в виде исключения. В др-р. встречаются Род, Твор и Дат (§ 13). – В §§ 14–18 приводятся случаи Род *обстоятельного*. Род места и времени употребителен в гр. и др-р. яз., между тем как в лат. он крайне ограничен. Выражение времени присуще Abl (§ 14). – В гр. яз. Род выражает происхождение, в др-р. на его месте Род с предлогом, в лат. – Abl, простой или с предлогом (§ 15). – Род стоимости и цены употребляется в гр. и лат. яз., для др-р. он не типичен (§ 16). – Род причины встречается в гр., аналогичные конструкции в лат. и др-р. содержат, как правило, другие падежи (обыкновенно с предлогами) (§ 17). – Сопоставление отдельных случаев употребления Род подтверждает, что гр. Род в результате синкретизма с Abl по численности превосходит лат. и др-р. яз. Приводятся и некоторые частные особенности употребления этого падежа в исследуемых яз. (§ 18).

Stanislav Žaža
Ústav slavistiky
Filozofická fakulta Masarykovy univerzity
Arna Nováka 1
602 00 Brno, ČR

